

Dr. Pinke Gyula, egyetemi tanár,
az MTA doktora
Széchenyi István Egyetem
Albert Kázmér Mosonmagyaróvári Kar
9200 Mosonmagyaróvár, Vár tér 2.
pinke.gyula@sze.hu

OPPONENSI VÉLEMÉNY

Dr. Erdős László

„A heterogenitás jelentősége eurázsiai erdőssztyepekben a kontinentálistól a lokális léptékig”

című MTA doktori értekezéséről

Kicsit meglepődtem, amikor kinyitottam Erdős László disszertációját, és a megszokott kivitelezésű értekezés helyett összefűzött, angol nyelvű közlemények tárultak a szemem elé, mintegy 30 oldalnyi összeggel a felvezetőben. Bár a dolgozat ilyen formában való benyújtását az MTA doktori szabályzata lehetővé teszi; a jelölt bátorságáról tesz tanúbizonyságot, hogy ezt az arculatot választotta. Mert így kétségtelenül felvetődhet az a „vád”, hogy így jelentős mennyiségű időt és energiát megtakarított, amit az angol nyelvű tanulmányok magyar nyelvre való visszafordításával, az egyes, rokonítható alfejezetek összefésülésével és a könyvszerű formába való kidolgozással kellett volna eltöltenie.

Mindazonáltal, Erdős Lászlótól nem kérhető számon, hogy ne ápolná a magyar tudományos szaknyelvet, hiszen ismeretterjesztő szaklapokban is publikál, mi több, számos nagysikerű ismeretterjesztő szakkönyve is megjelent. A „Zöld hősök” és a „Hogyan mentsük meg a bolygót” c. kötetekben például a környezet- és természetvédelem legégetőbb kérdéseire fókuszál, miközben az olvasókat észrevétlenül a zöld mozgalmak még elkötelezettebb híveivé avanzsálja.

Így összességében, a doktori mű küllemét semmiképpen sem tartanám szemérmetlenségnek, talán inkább úttörő kezdeményezésnek, amely alapján a jövőbeli MTA doktorok szélesebb körben is benyújthatnák a már idegen nyelven megjelent egymás mellé rendezett cikkeiket; viszont a habitusvizsgálat során szigorúbban kellene követelni az anyanyelven megjelent tudománypopularizáló közlemények, sőt akár könyvek írását is.

A doktori mű kiválóságát igazolja, hogy a szakterület legmagasabb presztízsű folyóiratában megjelent, egymáshoz tartalmilag jól illeszkedő tanulmányokat gyűjtötte csokorba a jelölt, amelyek nyilvánvalóan már keresztülmentek a legszigorúbb bírálati eljárásokon. Nevezetesen 10 darab cikkről van szó, melyek közül 4 D1-es, 6 pedig Q1-es besorolású; ezek közül a doktorjelölt 8 esetben első, két esetben pedig utolsó szerző.

A jelölt témaválasztását így indokolja: az „erdők és gyepek érintkezésénél egy új típusú élőhely jön létre, amely önmagában is tudományos figyelmet érdemel”. Munkájában többek között holisztikus nézőpontból lehatárolja az eurázsiai erdőssztyeppeket és régióit elkülöníti a fajösszetétel, fiziognómia, domborzat és klíma alapján; a legkorszerűbb metodikai megközelítésekkel felülvizsgálja a szegélyhatás hipotézisét; összehasonlítja a taxonómiai, funkcionális és filogenetikai diverzitási mintázatokat és új megvilágításba helyezi az erdő-gyep dinamikát.

Az alább felsorolt kérdéseim nem a doktori mű tudományos hitelességének meginoztatására irányulnak, hanem a jelölt vitakészségét teszik próbára és a szélesebb körű tájékozottságáról hivatottak betekintést nyerni.

1. Az eurázsiai erdőssztyeppек kontinentális léptékű áttekintése c. tanulmánya kapcsán kérdezem jelöltet, hogy a Közel- és Közép-Kelet, valamint a Tien-san és a Pamír erdőssztyeppjei közül hol adódott lehetősége a vegetációt személyesen, helyben is tanulmányozni?
2. A 2. cikkéhez kapcsolódó tézisében is kiemeli a jelölt, hogy a modelljeik segíthetnek a természetvédelmi és restaurációs törekvések hatékonyabbá tételében. Esetleg ezt egy konkrét, gyakorlati példán keresztül részletesebben is ki tudná fejteni?
3. A 3. 5. és 9. hazai, továbbá a 6. horvátországi tanulmány eredményei egyaránt azt sugallják, hogy az északi kitettségű erdőszegélyekben volt a legnagyobb fajszám a többi élőhelytípushoz viszonyítva. Milyen tényezők állhatnak ennek a jelenségnek a hátterében?
4. A 4. cikkel kapcsolatban szeretném megkérdezni, hogy milyen szántóföldi gyomnövények fordultak elő az erősen zavart nyílt gyepekben? Esetleg vizsgálták a kapcsolatot a nyílt gyepek és a szántók/szántószegélyek fajösszetétele között?
5. Az 5. cikkre vonatkozóan felmerül a kérdés, hogy a védett és Vörös listás fajokon túlmenően az egyéb ritka és szórványos elterjedésű fajokra miért nem fókuszál a kutatás? Tapasztalataim szerint a védett és vörös listás fajok a ritka növényeknek esetenként csak a töredékét fedik le, így több arra érdemes faj kimaradhatott az elemzésből. Továbbá, az erdőssztyepp komplexek kiemelkedő természetvédelmi értékeire összpontosító jövőbeli tanulmányokban, talán kitüntetett figyelmet érdemelhetnének azok a növényfajok is, amelyek fontos szerepet töltenek be a ritka beporzók, madarak vagy egyéb veszélyeztetett állatcsoportok táplálkozásában.
6. A 6. és 9. cikkeken az erdőbelső, erdőszegélyek és gyepek különféle mutatóinak összehasonlítására került sor. A gyepek esetében miért nem lett külön vizsgálva a gyepszegélyek és a gyepbelső növényzete?
7. A 7. cikkben olvashatjuk, miszerint a „az ültetvények differenciális fajai közt sok volt a gyom”. Az agrárélőhelyeken a gyom fogalmát legegyszerűbben úgy definiáljuk, hogy „ott fordul elő, ahol nem kívánatos”. Ugyanez a megfogalmazás érvényes az ültetvényekben előforduló gyomokra is? Milyen kritériumok szerint határozná meg a „gyom” fogalmát egy ültetvényben?
8. A 8. cikkre vonatkozóan kérdezem, hogy milyen mértékű volt a tölgylisztharmat (*Microsphaera quercina*) fertőzés mértéke a kibújt magoncok között? Az öntözés befolyásolta a tölgylisztharmat fertőzés mértékét a vizsgált tölgygyegek lombzatán? Ha volt ilyen fertőzés, az nem befolyásolhatta az eredmények alakulását?

A tézisfüzetben ismertetett eredmények mindegyikét elfogadom, egyetlen kritikai megjegyzés felvetésével. Nevezetesen, célszerűbb lett volna az új tudományos eredményeket kivonatos formában, 1-2 mondatos tömörített változatban is felsorolni.

Végezetül kijelentem, hogy a doktori művet hitelesnek tartom, amely a jelölt önálló tudományos munkáján alapul. A pályázó számos új eredménnyel járult hozzá a vegetációtan és ökológia törvényszerűségeinek mélyebb megértéséhez az erdősszteppekre vonatkozóan. Nyilatkozom, hogy a doktori munka tudományos eredményeit elegendőnek tartom az MTA doktori cím megszerzéséhez és javaslom annak nyilvános vitára bocsátását. Sikeres védelem esetén az „MTA doktori cím” odaítélését maximálisan támogatom.

Mosonmagyaróvár, 2025. 11. 23.

Pinke Gyula